

Vergaderjaar 2019–2020

34 054

Interparlementaire conferentie onder Artikel 13 van het Begrotingspact

K/ nr. 10

VERSLAG VAN EEN INTERPARLEMENTAIRE CONFERENTIE

Vastgesteld 30 oktober 2019

Op 30 september en 1 oktober 2019 vond in Helsinki de halfjaarlijkse bijeenkomst over stabiliteit, economische coördinatie en bestuur (SECG) in de Europese Unie plaats. Deze vond plaats onder artikel 13 van het Verdrag inzake Stabiliteit, Coördinatie en Bestuur in de Economische en Monetaire Unie (VSCB) (het zogenoemde «Begrotingspact»)¹. Het doel van de conferentie is om bij te dragen aan de democratische legitimiteit en verantwoording op het terrein van economisch bestuur en begrotingsbeleid in de EU en de Economische en Monetaire Unie centraal in het bijzonder.

Namens de Tweede Kamer werd hieraan deelgenomen door de leden Mulder (Anne), Azarkan en van Otterloo. Namens de Eerste Kamer namen de leden Otten, Backer en Van Rooijen deel. Ambtelijk werd de delegatie begeleid door de heer Bokhorst (EU-adviseur Financiën van de Tweede Kamer) en mevrouw Kilic (Stafmedewerker Commissie voor Financiën Eerste Kamer).

Sessie 1: Over de volgende stappen in het economisch bestuur van de Economische en Monetaire Unie (EMU)

Sprekers: Klaus Regling (Directeur Europees Stabiliteitsmechanisme – ESM), Marco Buti (Directeur-Generaal bij de Europese Commissie), Olli Rehn (Gouverneur van de Finse centrale bank)

De heer Regling beschreef in zijn bijdrage de korte bestaansgeschiedenis van het ESM, waarbij hij inging op de lopende en reeds afgeronde steunprogramma's en de besluitvormingsstructuur. Daarnaast ging de heer Regling in op de huidige discussies in de eurogroep rondom het nieuwe begrotingsinstrument voor convergentie en concurrentiekracht (BICC) en de hervorming van het ESM-verdrag, waarbij het ESM als achtervang zal gaan opereren bij de resolutie van banken in de bankenunie. De heer Regling verwacht een akkoord over deze verdrags-

¹ Verdrag inzake Stabiliteit, Coördinatie en Bestuur in de Economische en Monetaire Unie. Te raadplegen via <https://wetten.overheid.nl/BWBV0005670/2013-11-01>

wijziging bij de Eurotop in december 2019 en vervolgens een ratificatieperiode in nationale parlementen van 12 tot 18 maanden. Het achtervangmechanisme zal uiterlijk in 2023 in werking moeten treden. Tot slot stelde de heer Regling dat de eurogroep haast moet maken bij de besluitvorming over een Europees depositogarantiestelsel. Als de eurozone vóór de crisis een dergelijk systeem had gehad, dan had het ESM niet zo veel geld hoeven uit te lenen aan programma-landen, aldus de heer Regling. Immers, veel van de ESM-fondsen werden gebruikt voor het herkapitaliseren van banken die getroffen werden door een zogeheten *bankrun*.

De heer Buti stelde in zijn bijdrage dat er grote onzekerheid heerst in de mondiale economie, mede vanwege handelsconflicten en groeivertraging in Aziatische landen. Volgens de heer Buti is het daarom noodzakelijk om investeerders vertrouwen mee te geven in de robuustheid van de muntunie. Een sterkere muntunie is volgens de heer Buti een steunpilaar in een wereld waar een op regels gebaseerde orde steeds meer onder druk staat. Om een sterkere muntunie te bereiken wees de heer Buti onder andere op de noodzaak voor een begrotingsimpuls ten aanzien van investeringen waarbij het multipliereffect het grootste is en structurele hervormingen gericht op herverdeling en menselijk kapitaal.

De heer Rehn ging in zijn bijdrage vooral in op de noodzaak voor een monetaire respons op onzekerheden in de mondiale economie. Echter, hij stelde ook dat monetair beleid niet als enige verantwoordelijk kan zijn voor een impuls in de economie. De muntunie heeft grondige hervormingen nodig ten aanzien van de kapitaalmarktunie, digitalisering, investeringen, een gemeenschappelijke private obligatie en risicodeling. Volgens dhr. Rehn is er sinds 2014 niet meer serieus hervormd in de eurozone en dit kan een dure misrekening zijn als problemen in de wereldeconomie overslaan op de muntunie.

Tijdens de discussie met de zaal kwam een grote verscheidenheid aan onderwerpen naar voren. Enkele voorbeelden hiervan zijn: de heer Michelbach, Lid van de Duitse Bondsdag (EVP), die aangaf dat de Europese Commissie zich onvoldoende als hoeder van de verdragen opstelt in de toepassing van het Stabiliteits- en Groeipact (SGP) en dat strikte toepassing van het SGP als belangrijke voorwaarde wordt gezien in Duitsland voordat men in kan stemmen met verdere stappen in de bankenunie. De heer Tsakalotos, Lid van het Griekse parlement (GUE), benadrukte dat er te veel blokkerende minderheden in de eurogroep zijn die de voortgang in gijzeling houden. Daarnaast stelde hij dat er te weinig aandacht in de eurozone is voor loongroei. De heer Bagnai, Lid van de Italiaanse Senaat (ID), bekritiseerde de Europese begrotingsregels, die te sterk leunen op de moeilijk te berekenen «*output gap*» en hiermee te procyclisch opereren. Mevrouw Thillaye, Lid van het Franse parlement (RE), stelde dat het op de lange termijn niet houdbaar is om begrotingsbeleid volledig nationaal te houden als het monetaire beleid supranationaal is. Mevrouw Domingos, Lid van het Portugese parlement (EVP), beargumenteerde dat het geen zin heeft om te wachten tot het niveau van niet-presterende leningen tot nul gedaald is voordat de eurogroep in kan stemmen met het voltooiën van de bankenunie, omdat tegen die tijd nieuwe risico's in het financiële systeem de eurozone opnieuw kwetsbaar maken.

Sessie 2: Over de nieuwe doelstellingen voor de economische langetermijnstrategie voor de EU.

Sprekers: Fabrice Murtin (Hoofd Well-Being and Household Conditions Section, OESO Directoraat Statistiek en Gegevens), Vesa Vihriälä (Econoom aan de Universiteit van Helsinki) en Marcel Haag (Directeur Secretariaat-Generaal Banen, Groei en Investerings van de Europese Commissie).

De tweede sessie van de interparlementaire bijeenkomst ging over de nieuwe doelstellingen voor de economische langetermijnstrategie voor de EU. De heer Murtin besprak het in juli 2019 gepubliceerde rapport *The Economy of Well-Being* van de OECD² en stelde dat economische groei zich meer zou moeten focussen op welzijn. Momenteel is er sprake van een disconnectie tussen het bbp en de ervaringen van mensen, aldus Murtin. Volgens de heer Vihriälä moet gewerkt worden aan een klimaat-neutraal, groen, eerlijk en sociaal Europa. De heer Haag sprak over het belang van *evidence based* beleid.

In de daaropvolgende discussie met de nationale parlementen werd onder meer gesproken over het uitblijven van investeringen op het gebied van Onderzoek en Ontwikkeling (O&O) en het voornemen van de nieuwe voorzitter om het Europees Semester (ES) te heroriënteren richting de ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (SDG) waarbij er een grotere nadruk komt te liggen op klimaatbeleid dan nu het geval is in het ES.

De heer Strobel, Lid van de Duitse Bondsraad, stelde dat niet enkel gekeken moet worden naar indicatoren, maar ook naar onbenutte potenties. We moeten niet denken in lidstaten, maar aan grensoverschrijdende mechanismen om problemen zoals de hoge jeugdwerkloosheids-cijfers aan te pakken, aldus Strobel.

De heer Gordan Maras, Lid van het Kroatische parlement (S&D) zijn de doelstellingen van de strategie een weg vooruit. Het hoofddoel van de nieuwe strategie moet zijn het verkleinen van de kloof tussen de lidstaten en het bevorderen van sociale cohesie. De nieuwe doelstellingen moeten duurzame banen en digitalisering ondersteunen, zo stelde de heer Maras. De heer Michelbach, Lid van de Duitse Bondsraad (EVP), stelde dat Europa vandaag de dag geen concurrentie is voor de VS, China en Japan. De EU zou zich moeten richten op minder bureaucratie en meer kwaliteitsdoelen, niet op meer doelen an sich, aldus de heer Michelbach.

De heer Bartolo, Lid van het Maltees parlement (S&D), pleitte voor een focus op gendergelijkheid. We kunnen niet doorgaan met het uitsluiten van de helft van de bevolking. Andere landen zouden een voorbeeld kunnen nemen aan Malta, waar de vrouwenparticipatie is gestegen tot 63% in 2018. Dit zorgt tevens voor meer belastinginkomsten en een verbetering van de overheidsfinanciën, zo stelde de heer Bartolo.

Mevrouw Marques, Europarlementariër (S&D) en vicevoorzitter van de Begrotingscommissie van het Europees Parlement, wees op de grote uitdagingen voor de toekomst van de EU: het klimaat, de energietransitie en de digitalisering. Volgens haar moet de nieuwe strategie beter gekoppeld worden aan de financiële instrumenten van de EU. Ook wees

² OECD (2019). *The Economy of Well-Being*. Te raadplegen via https://www.consilium.europa.eu/media/40286/st_10414_2019_add_1_en.pdf

mevrouw Marques op het belang van het initiatief van de Europese Commissie rondom de Europese pijler van sociale rechten³

Volgens mevrouw Cretu, lid van het Roemeense parlement (S&D), ligt de focus op verkeerde indicatoren, zoals inkomen, welvaart en bbp. De EU moet meer doen op het gebied van onderwijs en ongelijkheid. Ook mevrouw Müller, Lid van de Duitse Bondsdag (Groenen/EVA) stelde dat simpelweg praten over inkomen en welvaart niet voldoende is. Nieuwe indicatoren zijn nodig in het kader van digitalisering, zo stelde mevrouw Müller.

Volgens mevrouw Stavrou, lid het Huis van Afgevaardigden van Cyprus (EVP) is het essentieel om belanghebbenden, zoals lokale autoriteiten en het maatschappelijk middenveld actief te betrekken om tekortkomingen te identificeren. Ondanks het herstel zijn er nog steeds uitdagingen, zoals sociale uitsluiting, die in de nieuwe strategie moeten worden aangepakt. De nieuwe strategie moet inclusief zijn en alle bestuursniveaus behelzen, aldus mevrouw Stavrou.

De heer Mulder (VVD/RENEW), Voorzitter van de Tweede Kamercommissie voor Financiën heeft tijdens de sessie gesproken over het belang van de oude doelstellingen voor de EU, zoals handel. Handelsovereenkomsten zijn noodzakelijk in het stimuleren van groei en banen. Tevens is nog veel winst te behalen door het voltooiën van de Europese interne markt, met name in de dienstverlenende sector, zo stelde de heer Mulder. Tenslotte wees de heer Mulder, gelet op de verschillen in het concurrentievermogen van de lidstaten, op het belang van economische hervormingen.

In de daaropvolgende reactie van de panelleden stelde de heer Murtin dat de welvaartseffecten van overheidsuitgaven gemaximaliseerd dienen te worden om een hogere kostenefficiëntie te behalen. De heer Murtin wees tevens op het belang van de welvaartsopbrengsten voor overheidsuitgaven en op de negatieve impact van ongelijkheid op economische groei. De heer Vihriälä wees op de groeiende concurrentie in de arbeidsmarkt, door lage loonkosten en digitalisering. Ook sprak de heer Vihriälä over inclusiever beleid, waarbij onderwijs en gelijke kansen centraal staan. Implementatie is van essentieel belang bij de nieuwe doelstellingen voor de economische langetermijnstrategie voor de EU, aldus de heer Vihriälä. Volgens de heer Haag is het duidelijk dat de nieuwe Europese Commissie duurzaamheid hoog in het vaandel heeft staan.

Sessie 3: Over de vraag hoe publieke en private investeringen gestimuleerd dienen te worden.

Sprekers: Katri Kulmuni (Minister van Economische Zaken van Finland), Jyrki Katainen (vicevoorzitter Europese Commissie), Margarida Marques (Lid van het Europees Parlement (S&D))

Mevrouw Kulmuni benadrukte in haar bijdrage vooral het belang van investeringen in de strijd tegen klimaatverandering. Volgens mevrouw Kulmuni moeten publieke investeringen als vliegwiel en katalysator van private investeringen fungeren. De EU moet middels fondsen, zoals Horizon Europe en InvestEU, op zoek gaan naar synergiën tussen de publieke en private sector ten aanzien van klimaatproblemen. Zij wees hierbij tevens op de in haar ogen te hoge administratieve last op

³ Europese Commissie. De Europese pijler van sociale rechten. Te raadplegen via https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_nl

investeringsprojecten, waardoor private investeerders vaak nog afhoudend opereren. Uiteindelijk sprak zij uit dat als de EU haar investeringsagenda op de juiste wijze vormgeeft de EU de eerste regio in de wereld kan worden waar de energiemix volledig wordt omgedraaid.

De heer Katainen begon zoals veel sprekers zijn bijdrage met een verwijzing naar de toegenomen mondiale onzekerheden. Hij benadrukte hierbij dat deze onzekerheden de uitkomst vormen van bewuste politieke beslissingen, zoals de Brexit of het handelsbeleid van de Amerikaanse president. Ten aanzien van investeringen wees de heer Katainen op het succesvolle Europese investeringsfonds EFSI, waarbij met geringe inzet van publieke middelen richting is gegeven aan de reeds aanwezige liquiditeit in de markt. Het EFSI heeft volgens Katainen een miljoen MKB'ers in Europa bereikt, veelal in landen met economische tegenslag, zoals Griekenland, Spanje en Portugal. De Europese investeringsprogramma's gaan tevens gepaard met de mogelijkheid om gericht advies aan te vragen, zo heeft de Europese Investeringsbank een zogeheten «*advisory hub*» om te assisteren bij administratieve belemmeringen bij investeringen.

Mevrouw Marques stelde dat investeringen cruciaal zijn voor economisch herstel en dat alhoewel op Europees niveau het investeringstekort is weggewerkt er nog veel landen en regio's zijn waar het tekort nog steeds aanwezig is. Investeringsmiddelen in de EU moeten samengaan met het vervolmaken van de interne markt en gebonden worden aan duurzaamheidscriteria middels de taxonomie voor investeringsproducten. Tot slot stelt Marques dat de voorstellen voor een nieuwe meerjarige Europese begroting niet ver genoeg gaan volgens het Europees Parlement. Het Europees Parlement wil graag meer ambitie en is bereid om een negatieve opinie te uiten als haar eisen niet worden ingewilligd door de Europese Raad.

In de discussie met de zaal kwamen verschillende perspectieven naar voren. Zo stelde de heer Berghegger, Lid van de Duitse Bondsdag (EVP), dat in zijn land geld het probleem niet is bij investeringen, maar juist de complexiteit van de regelgeving, het gebrek aan planningscapaciteit en lokaal verzet tegen infrastructuurprojecten. De heer Votsis, Lid van het Cypriotische parlement (S&D), stelde tevreden te zijn met de voorstellen rondom InvestEU, maar vooral ook te hopen dat regionale spreiding een belangrijke overweging blijft bij de toekenning van fondsen en projecten. Mevrouw Saveklieva, Lid van het Bulgaarse parlement (EVP), maakte een vergelijkbaar punt over regionale spreiding en het belang van Europese investeringen in het MKB van armere regio's. De heer Voloudakis, Lid van het Griekse parlement (EVP), benadrukte het belang van Europees industriebeleid naast het investeringsbeleid, aangezien Europese bedrijven een concurrentienadeel hebben ten opzichte van de rest van de wereld wegens de hogere standaarden die aan bedrijven worden gesteld. De heer Koskinen, Lid van het Finse parlement (S&D), wees nog op de aankomende regels rondom kapitaaleisen (Basel III) en de mogelijke drempels voor investeringen die dit zou kunnen opwerpen voor banken. Tot slot wees de heer Theurer, Lid van de Duitse Bondsdag (RE), op de noodzaak om Europese middelen alleen in te zetten daar waar er een Europese toegevoegde waarde is, dit is wat hem betreft vooral het geval voor klimaat-gerelateerde zaken en nieuwe technologieën zoals kunstmatige intelligentie.

Sessie 4: Over investeringen en innovaties op het gebied van duurzaamheid.

Sprekers: Mika Anttonen (directeur bij St1 Group⁴), Antero Vartia (oprichter van de Compensate Foundation⁵), Jouni Keronen (executive manager van de Climate Leadership Coalition⁶)

Tijdens de laatste plenaire sessie van de bijeenkomst is gesproken over het aanzwengelen van innovaties voor duurzame groei. De heer Anttonen stelde dat de klimaatdoelen niet realistisch en niet haalbaar zijn. Dit zorgt voor grote onzekerheid. Volgens de heer Anttonen is verandering in de Europese Unie niet voldoende. De lidstaten zijn verantwoordelijk voor minder dan 10% van de wereldwijde CO₂-uitstoot. Derhalve moet meer aandacht worden besteed aan het oplossen van problemen in andere regio's, voornamelijk Afrika, mede met het oog op klimaatmigratie. De heer Vartia stelde dat de klimaatkwesitie en de hieruit voortvloeiende migratie voeding is voor populisme. Het huidige systeem laat toe dat mensen schade kunnen aanrichten aan het klimaat, zonder daar de gevolgen van te hoeven zien of daarvoor hoeven te betalen, aldus de heer Vartia. De heer Keronen wees op de veranderingen in nationaal beleid inzake klimaat na verkiezingen. Tegen 2050 zullen er ongeveer 200 parlementaire verkiezingen plaatsvinden. Dit zorgt voor veel onzekerheid, inconsistentie en belemmert de continuïteit.

In de hierop volgende discussie gaf de heer Berghegger, lid van de Duitse Bondsdag (EVP), aan dat beleid omtrent klimaat dikwijls zorgt voor verdeling in de bevolking. De heer Berghegger wees op het belang van belastingvermindering en de negatieve gevolgen van klimaatbelastingen voor de bevolking. Tegen deze achtergrond zouden tevens de afspraken van de SGP gerespecteerd moeten worden. Volgens de heer Sodano, lid van het Italiaanse parlement (NA), wordt eindelijk aandacht besteed aan de toekomstige generatie. De heer Sodano stelde voor om de echte factoren van klimaatverandering te identificeren; de destructieve rol van het kapitalisme.

De heer Iancu, Lid van het Roemeense parlement (S&D) stelde dat de EU nog steeds voor 80% afhankelijk is van fossiele brandstof. Dit geeft aan hoe onrealistische de doelen op het gebied van hernieuwbare energiebronnen zijn, zo stelde de heer Iancu. Tevens wees de heer Iancu op het ontbreken van interactie tussen lidstaten. Volgens mevrouw Gajić, lid van het Servische parlement, heeft Servië investeringen hoog op de prioriteitenlijst staan. Zo heeft Servië voor het eerst een Ministerie van Investerings.

In de tweede ronde van de laatste plenaire sessie stelde de heer Vartia dat de markteconomie ingezet moet worden voor klimaatverandering. Het zou winstgevend moeten zijn om als bedrijf te investeren in het klimaat, juist in de democratische deel van de wereld, aldus Vartia. Volgens de heer Keronen biedt de *Task Force on Climate Related Financial Disclosures*⁷, opgericht door de *Financial Stability Board*, een geschikt kader voor bedrijven.

In de laatste discussieronde van de plenaire sessie gaf de heer Tušek, lid van het Kroatische parlement (EVP), aan dat hoewel Kroatië laag scoort om veel ranglijsten in, de regering hard bezig is om hier verandering in te brengen. Tušek stelde dat de EU-fondsen een grote kans bieden om dit te bewerkstelligen. Volgens mevrouw Potocskáné Kőrösi, lid van het Hongaars parlement, is convergentie van het beleid van de lidstaten essentieel voor

⁴ <http://st1consulting.com/>

⁵ <https://compensate.com/>

⁶ <https://clc.fi>

⁷ Task Force on Climate Related Financial Disclosures. Te raadplegen via <https://www.fsb-tcfd.org/>

het behalen van de doelen. Mevrouw Müller, lid van de Duitse Bondsdag (Groenen), stelde dat de klimaatverandering een kwestie is van oorlog en vrede. De Noord-Europese landen zijn verantwoordelijk voor een groot deel van de consumptie. Deze landen dragen de grootste verantwoordelijkheid in het aanpakken van de klimaatverandering. De heer Papadimitriou, lid van het Griekse parlement (EVP) gaf aan dat Griekenland zich zal blijven inzetten voor de aanpak van klimaatverandering.

De panelleden sloten de sessie vervolgens af. In zijn slotopmerkingen gaf Keronen aan dat vorig jaar nog minder dan 50 miljoen aan belastingen in het kader van het klimaat wereldwijd is opgehaald. Vartia herhaalde in zijn slotopmerkingen dat de consequenties van klimaatverandering niet bekend zijn bij mensen. Volgens Anttonen is acceptatie de grootste obstakel in het klimaatdebat. Realistische en uitvoerbare doelen zijn noodzakelijk om mensen te mobiliseren.

In zijn afsluitend speech concludeerde de heer Vartiainen, dat de conferentie gekenmerkt werd door twee woorden: duurzaamheid en onvolledigheid. De duurzaamheid van de huidige systemen en de onvolledigheid van de huidige instrumenten van de EU.

De delegatie vanuit de Tweede Kamer,
Anne Mulder (delegatieleider)
Van Otterloo
Azarkan

De delegatie vanuit de Eerste Kamer,
Otten (delegatieleider)
Backer
Van Rooijen

De ambtelijke begeleiding van de delegatie,
Bokhorst (Tweede Kamer), Kilic (Eerste Kamer)